

PERAST

Crkva svetog Nikole u Perastu dio je bogate kulturne baštine Zaljeva hrvatskih svetaca - Boki kotorskoj, i jedna od čak osamnaest u gradiću i okolici. Nalazi se na sjeveru od Pjace, koju na zapadu međi Kuća Vijeća, zborište vlastele i Univerza. Pruža se pravcem istok-zapad, usporedno s rivom. Današnji oblik stara crkva dobi 1616. Uza staru crkvu sv. Nikole, s njene stražnje strane, nalazi se dio nedovršene nove crkve, od koje su izgrađeni samo apsida sa sakristijama. Kamen-temeljac nove crkve postavljen je 1740., a građena je do 1800. Stara i velika nedovršena crkva sv. Nikole čine jedinstvenu cjelinu. Sagrađena je iz korčulanskoga kamena. Ima renesansno pročelje, s natpisom o pobjedi Peraštana nad Turcima 1654. Tu je barokni mletački oltar, dvije kamene krstionice, rad korčulanskih majstora, dar admirala Matije Zmajevića i slike Tripa Kokolje, Čuda Antuna Padovanskoga i 16 medaljona scena molitve gospine krunice. U riznici, danas muzeju, čuvaju se mnogi vrijedni darovi: bogata zbirka liturgijskoga posuđa, relikvije svetaca, 20 kaleža, 90 svjećnjaka, monstrance, svećenička odijela, među kojima se ističu ona barskog nadbiskupa Andrije Zmajevića iz Perasta: mitra, misnica, dalmatika, drveni bojani i pozlaćeni kip sjevice kraljice svetog rozarija s djetetom, iz 1620. Crkva ima prekrasni drveni kor s orguljama. Crkva je bila i sjedište pomorske bratovštine. Uz crkvu je vitki lijepi barokni zvonik iz 1691., visine od 55 m, s piramidalnim vrhom. Projektirao ga je mletački arhitekt Giuseppe Beati, a radove je izveo hrvatski graditelj Ivan Krstitelj Škarpa. Koštao je 50.000 dukata. On me nadahnuo na izbor teme, svojom ljepotom. Najveće zvono iz 1713. dar je nadbiskupa Andrije i Vicka Zmajevića. Ura je donesena iz Venecije 1730. Peraštani su bili poznati kao čuvari glavne ratne zastave Mletačke Republike Sv. Križa. Zastavnici su se

zvali gonfalonijeri i pravo čuvanja zastave na admiralskom brodu Republike imali su od prve polovine XV. st. pripadnici 12 peraških bratstava (kazada). Pad Republike 1797. vjerni Peraštani doživješe emotivno, i tu je njen stijeg posljednji spušten. Zastavu su svečano ukopali u crkvi sv. Nikole.

Uz crkvu sv. Nikole je vezan stari peraški običaj Mađ. Rano ujutro 1. svibnja Peraštani kite stablo mladog hrasta o najljepšem proljetnom mjesecu. Prema običaju posljednji mladoženja bere stablo hrasta i postavlja ga na središnji trg, to jest ispred ove crkve. Mještani ga kite bočicama mlijeka, vina, suhim kolačima i raznobojnim trakama. Posljednji oženjeni podiže ga uz zvuke tamburica. Potom mještani i gosti zajedno obilaze mjesto uz zvuke tamburica i pjesmu te potom ulaze u lokal na bijelu kavu sa suhim kolačima – koromanima.

Perast dobi ime po ilirskom plemenu Pirusti, koje se tu doselila sa sjevera današnje Albanije. Srednjovjekovni Perast povezan je s dolazak benediktinaca. Na otoku pred obalom redovnici su podigli opatiju svetog Jurja, čije podizanje podupriješe Kotorani, čija vlastela je bila na čelu opatije kojoj je pripadao i Perast. Prvi opat se spominje 1166. Sklapanjem Zadarskog mira 1358. potpada pod Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo, do 1378., i potom od 1381. do početka XV. st., kad je kratkotrajno pod Balšićima. Mletačka vlast trajala je od 1420.-1797., i ona ostavi najjačega traga. Imao je status grada od 1585.-1950. Grad se 1585. izborio za samostalnost od kotorske općine. Plemići su bili okupljeni u općini (comunita), a pučani u zajednici (universa). Svoje predstavnike plemići su imali u zboru, koji je birao gradskoga kapetana, suce, kaštelana (zapovjednika kule Sv. Križa) i vojvodu. Interese općine u Veneciji zastupali su nunciji (poklisari). Procvat je doživio u XVII. i XVIII., kad je imao preko sto brodova i pomorsku školu od 1698., prvu na Jadranu. Marko Martinović ju je vodio, i školovao prvi naraštaj ruskih časnika. Značajnu ulogu u razvoju ruske ratne mornarice odigrao je admiral Matija Zmajević, prijatelj ruskog cara Petra Velikog. Najznačajnije plemićke obitelji bijahu: Balović, Bujević, Visković, Zmajević, Bronza, Burović, Kolović, Mazarović, Zambella i Smecchia. Imao je 12 bratstva (kazada). U palači Vicka Bujevića iz 1694. nalazi se Muzej grada Perasta, s djelima iz zlatnog doba peraškoga pomorstva, u XVII. i XVIII. stoljeća. Peraštani se istakoše u bitkama s Osmanlijama. Odigraše značajnu ulogu u zauzimanju Herceg-Novog 1538., jedine epizode koja je uključivala španjolsku intervenciju na našoj obali. Istakli su se i u velikoj pomorskoj pobjedi kod Lepanta, 1571., sa svojom galijom. Grad opljačkao osmanski gusari 1624., a 1654. su Peraštani izvojevali veliku pobjedu nad brojčano nadmoćnim Osmanlijama pod vodstvom Mehmedage Rizvanagića, u Peraškom boju, u kojem su odbili navalu. U spomen na pobjedu svake godine se gađa kokota i održava zavjetna svečanost. Na boj podsjeća prvi kameni natpis na hrvatskom jeziku u Boki kotorskoj, što ga je dao uklesati u pročelje župne crkve opat, potonji barski nadbiskup, Andrija Zmajević. Te godine grad je posjetio potonji hrvatski ban Petar Zrinski. Dragocjenu sablju, koju dobi od grada Kotora, za zasluge u borbi s Turcima, poklonio je u čast pobjede Peraštanima. Peraštani su zauzvrat Zrinskom darovali pehar zaplijenjen Osmanlijama, koji je bio pripadao Petrovu pretku Nikoli Šubiću Zrinskom. Od tada posta opasavanja tom sabljom komunalni načelnik, prilikom inauguracije, svake dvije godine. Peraštani su tvorci jedinog umjetnog otoka na Jadranu, otoka Gospe od Škrpjela. Priča poče s braćom Murtešić 1452., koji su bili zahvalni Gospi za ozdravljenje. Peraštani su smjestili potopljene brodove i kamenje na mjesto hridi, i tako pomalo stvorili otok, gdje je sagrađena i crkva svete gospe od Škrpjela. Svake godine 22. srpnja održava se ceremonijal fašinada. Niz barki kreće duž peraške obale, a potom prema otoku, vezan užadima, uz pjevanje bugarštica, koje potom okruže otok i onda se u more baca kamenje, koje dodatno učvrćuje podmorsku strukturu.

Ati SALVARO